

Sygn. akt II UK 247/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 czerwca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Teresa Flemming-Kulesza (przewodniczący)
SSN Jolanta Frańczak
SSN Jerzy Kuźniar (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku C. W.
przeciwko Dyrektorowi Zakładu [...] Ministerstwa [...] o prawo do policyjnej emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 24 czerwca 2015 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 16 grudnia 2013 r.,

- 1. uchyla zaskarżony wyrok i oddala apelację wnioskodawcy,**
- 2. nie obciąża wnioskodawcy kosztami postępowania.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 16 grudnia 2013 r., Sąd Apelacyjny w sprawie z wniosku C. W. przeciwko Dyrektorowi [...] Ministerstwa [...] o prawo do policyjnej emerytury, zmienił wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 7 sierpnia 2012 r. w pkt 1 i poprzedzającą go decyzję organu rentowego z dnia 16 sierpnia 2011 r. w ten

sposób, że stwierdził, iż prawo wnioskodawcy do emerytury policyjnej nie ustało z dniem 16 września 2009 r., nakazując podjęcie wypłaty tego świadczenia od dnia 1 września 2011 r. oraz orzekł o kosztach postępowania.

W stanie faktycznym sprawy, wnioskodawca (urodzony w [...] 1960 r.), decyzją organu rentowego z dnia 1 października 2008 r. uzyskał policyjne świadczenie emerytalne. Wyrokiem z dnia 8 września 2009 r. Wojskowy Sąd Okręgowy w W. skazał wnioskodawcę za przestępstwa określone w art. 231 § 2 k.k. w zbiegu z art. 271 § 3 k.k. w zbiegu z art. 18 § 3 k.k. w związku z art. 286 § 1, 294 § 1, art. 11 § 2 i art. 12 k.k. - przyjęcia korzyści majątkowej w zamian za odstąpienie od czynności służbowej (art. 228 § 1 k.k. w zbiegu z art. 231 § 2 k.k., w związku z art. 11 § 2 k.k.). Wyrok ten uprawomocnił się z dniem 16 września 2009 r. W związku ze skazaniem wnioskodawcy prawomocnym wyrokiem sądu, organ rentowy decyzją z dnia 16 sierpnia 2011 r. stwierdził ustanie prawa do emerytury policyjnej z dniem 16 września 2009 r. i wstrzymał wypłatę świadczenia od dnia 1 września 2009 r. W odwołaniu od tej decyzji wnioskodawca, nie kwestionując faktu skazania go prawomocnym wyrokiem sądu za wskazane w postępowaniu przestępstwa, podniósł, że przed wydaniem zaskarżonej decyzji nastąpiło zatarcie skazania i wobec tego brak było podstaw do wydania przez organ rentowy decyzji stwierdzającej ustanie prawa do emerytury.

Wyrokiem z dnia 7 sierpnia 2012 r. Sąd Okręgowy oddalił odwołanie, wskazując w uzasadnieniu, że zgodnie z art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 667 ze zm., dalej: ustawa o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy) skazanie emeryta albo rencisty prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne lub przestępstwo skarbowe umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego, popełnione w związku z wykonywaniem czynności służbowych i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, albo za przestępstwo określone w art. 258 k.k. lub wobec którego orzeczono prawomocnie środek karny pozbawienia praw publicznych za

przestępstwo lub przestępstwo skarbowe popełnione przed zwolnieniem ze służby, powoduje utratę prawa do zaopatrzenia emerytalnego na podstawie ustawy. Natomiast art. 45 ust. 1 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy stanowi, że wypłatę emerytury lub renty albo dodatków, zasiłków i świadczeń pieniężnych, o których mowa w art. 25, wstrzymuje się, jeżeli powstaną okoliczności uzasadniające zawieszenie prawa do świadczeń lub ustanie tego prawa, zaś zgodnie z ust. 2 pkt 1 wskazanego artykułu wypłatę świadczeń pieniężnych wstrzymuje się, poczynając od miesiąca przypadającego po miesiącu, w którym organ emerytalny wydał decyzję w przypadkach, o których mowa w art. 45 ust. 1 pkt 1, pkt 2 lit. a i c oraz pkt 3. Kluczowe dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy było ustalenie czy zatarcie skazania, które nastąpiło z dniem 8 marca 2011 r. miało wpływ na ocenę prawidłowości i zasadności zaskarżonej decyzji. W ocenie Sądu Okręgowego, zatarcie skazania, nie mogło odnieść żadnego skutku co do zaskarżonej decyzji, mimo, że decyzja ta została wydana w dniu 16 sierpnia 2011 r., a więc po upływie 6 miesięcy od momentu nastąpienia zatarcia skazania. Niewątpliwie jest, że z chwilą zatarcia skazania uważa się je za niebyłe (art. 106 k.k.). Jednakże skuteczność tej zasady aktualizuje się dopiero z chwilą nastąpienia zatarcia skazania, co oznacza, że skazanie uznaje się za niebyłe dopiero od momentu jego nastąpienia, a nie przed tym „punktem czasowym”. Powyższe oznacza, że w przypadkach takich jaki zaistniał w niniejszej sprawie, zasada uważania skazania za niebyłe odnosi skutek tylko w stosunku do decyzji o charakterze konstytutywnym (prawotwórczym), a nie w stosunku do decyzji o charakterze deklaratoryjnym (poświadczającym). Decyzje organów rentowych o przyznaniu albo ustaniu prawa do świadczeń są decyzjami deklaratoryjnymi. Z treści powołanych wyżej przepisów wynika więc, że w przypadku prawomocnego skazania funkcjonariusza, ustanie prawa do emerytury policyjnej następuje z chwilą prawomocnego skazania, a nie z chwilą wydania decyzji przez organ rentowy.

Na skutek apelacji wnioskodawcy, Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i stwierdził, że prawo wnioskodawcy do emerytury policyjnej nie ustało z dniem 16 września 2009 r., nakazując podjęcie wypłaty tego świadczenia od dnia 1 września 2011 r. W uzasadnieniu wyroku Sąd drugiej instancji przywołał wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2012 r., II UK 151/11 (OSNP 2013 nr

5-6, poz. 65), w którym wskazano, że przesłanką utraty prawa do emerytury policyjnej nie jest data popełnienia czynu zabronionego o jakim mowa w art. 10 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, ale prawomocne skazanie po wejściu w życie zmiany przepisu art. 10 (a więc po dniu 11 czerwca 2007 r.). W ocenie Sądu Apelacyjnego istnienie powyższej, negatywnej i bezwzględnej przesłanki - prawomocnego skazania za przestępstwo wymienione w tym przepisie, powoduje nienabycie prawa do świadczenia, bądź jego utratę już po ustaleniu prawa decyzją organu emerytalnego. Nie budzi zatem wątpliwości, że w sytuacji, gdy w porządku prawnym istnieje prawomocne skazanie funkcjonariusza za przestępstwo wymienione w art. 10 ust. 2 ustawy, to istnieje podstawa do wydania decyzji stwierdzającej ustanie prawa do świadczenia z zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy i wstrzymanie wypłaty tego świadczenia. Natomiast brak prawomocnego skazania funkcjonariusza za takie przestępstwo w porządku prawnym, oznacza brak przesłanki wymienionej w tym przepisie, a w konsekwencji brak podstaw do wydania decyzji stwierdzającej ustanie prawa do świadczenia z zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy i wstrzymanie jego wypłaty. Zgodnie z art. 106 k.k. z chwilą zatarcia skazania uważa się je za niebyłe, wpis o skazaniu usuwa się z rejestru skazanych. Sąd drugiej instancji wskazał w tym zakresie na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 sierpnia 2012 r., IV KK 59/12, (OSNKW 2013 nr 1, poz. 3), w którym stwierdzono, że „Skoro – zgodnie z treścią art. 106 k.k. - skazanie uważa się za niebyłe z chwilą zatarcia, to oznacza to, iż z tym momentem nie dochodzi po prostu do wyeliminowania z mocą wsteczną z porządku prawnego wyroku, jako w ogóle niewydanego oraz do anulowania wywołanych skazaniem skutków (utruty lub ograniczenia praw), a wskazuje na to, że od omawianego momentu skutki te przestają działać na przyszłość, a więc fakt skazania, z chwilą jego zatarcia, nie może rodzić dla skazanego żadnych negatywnych konsekwencji - wobec przywrócenia mu statusu osoby niekaranej”. W postanowieniu z dnia 4 stycznia 2011 r., SDI 32/10 (OSNKW 2011 nr 2, poz. 12), Sąd Najwyższy wyjaśnił też, że „Zatarcie skazania jest pewną fikcją prawną i oznacza, że skazanemu ponownie przysługuje status osoby niekaranej, bowiem przyjmuje się, że skazanie jako zdarzenie historyczne nie miało w ogóle miejsca (...)”. Sąd Apelacyjny podzielił ocenę Sądu pierwszej instancji, że decyzje

dotyczące stwierdzenia nabycia prawa do emerytury policyjnej jak i stwierdzające ustanie prawa do tego świadczenia mają charakter deklaratoryjny i potwierdzają spełnienie ustawowych przesłanek do nabycia lub utraty prawa na potrzeby wypłaty lub wstrzymania wypłaty świadczenia. Jednak w kontekście problemu prawnego ujawnionego w niniejszej sprawie, należy wziąć pod uwagę, że prawo do zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy policji i innych służb mundurowych jest częścią polskiego systemu prawnego i wobec tego nie może być interpretowane całkowicie w oderwaniu od tych części tego systemu, do których samo nawiązuje. Skoro zaś przepis art. 10 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy nawiązuje do przestępstw stypizowanych w Kodeksie karnym i prawomocnego skazania za ich popełnienie, to nie może pomijać wynikającej z tego kodeksu zasady, że skazanie ulega zatarciu. Skutkiem zaś zatarcia skazania jest to, że fakt skazania od momentu jego zatarcia nie może rodzić dla skazanego żadnych negatywnych konsekwencji - wobec przywrócenia mu statusu osoby niekaranej. W ocenie Sądu Apelacyjnego powyższe oznacza, że od momentu zatarcia skazania - również za przestępstwa przewidziane w art. 10 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy - funkcjonariusz ma przywrócony status osoby niekaranej, a to oznacza, że od tego momentu nie ma już statusu osoby „skazanej”, o której mowa w art. 10 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy. Konsekwencją powyższego jest ustanie przesłanki ustawowej będącej podstawą do wydania decyzji o ustaniu prawa do emerytury policyjnej i wstrzymaniu wypłaty świadczenia. Reasumując, Sąd Apelacyjny orzekł, że wymienione w art. 10 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy przesłanki stanowią podstawę do wydania decyzji stwierdzającej ustanie prawa do świadczenia i wstrzymanie wypłaty świadczenia dopóki istnieje w porządku prawnym prawomocne skazanie uprawnionego do tego świadczenia tj. do chwili zatarcia jego skazania w rozumieniu art. 106 k.k. Natomiast jeśli do czasu zatarcia skazania uprawnionego, organ emerytalno-rentowy nie wydał decyzji o utracie prawa do emerytury policyjnej i o wstrzymaniu wypłaty świadczenia, to z chwilą zatarcia tego skazania, upada podstawa do wydania takiej decyzji. Skoro zatem organ emerytalny nie wydał decyzji o ustaniu prawa i wstrzymaniu wypłaty świadczenia w okresie, kiedy odwołujący był w świetle obowiązującego prawa traktowany jako skazany

prawomocnym wyrokiem za przestępstwa wymienione w art. 10 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy (tj. w okresie od dnia 16 września 2009 r. do dnia 8 marca 2011 r.), to nie miał podstaw do wydania takiej decyzji po zatarciu skazania i przywróceniu mu od tej daty statusu osoby niekaranej.

Powyższy wyrok zaskarżył w całości skargą kasacyjną pełnomocnik organu rentowego, zarzucając naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię - art. 10 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy oraz art. 106 k.k., polegającą na przyjęciu, że wymienione w art. 10 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy przesłanki stanowią podstawę do wydania decyzji stwierdzającej ustanie prawa do świadczenia i wstrzymania wypłaty świadczenia dopóki istnieje w porządku prawnym prawomocne skazanie uprawnionego do tego świadczenia tj. do chwili zatarcia jego skazania w rozumieniu art. 106 k.k. Pełnomocnik wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie apelacji wnioskodawcy, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Zarzuty skargi zasługują na uwzględnienie.

Stosownie do art. 398¹³ § 1 i 2 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach skargi kasacyjnej (jej podstaw) i jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, jeżeli skarga nie zawiera zarzutu naruszenia przepisów postępowania (bądź jeżeli taki zarzut okaże się niezasadny). W przytoczonych wyżej, niekwestionowanych okolicznościach sprawy, kasacyjny zarzut naruszenia prawa materialnego należy uznać za w pełni usprawiedliwiony.

Wstępnie Sąd Najwyższy uważa za niezbędne przypomnieć, że zgodnie z art. 10 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy skazanie emeryta albo rencisty prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne lub przestępstwo skarbowe umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego, popełnione w związku z wykonywaniem czynności służbowych i w celu osiągnięcia korzyści

majątkowej lub osobistej, albo za przestępstwo określone w art. 258 k.k. lub wobec którego orzeczono prawomocnie środek karny pozbawienia praw publicznych za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe popełnione przed zwolnieniem ze służby, powoduje utratę prawa do zaopatrzenia emerytalnego na podstawie ustawy. Natomiast art. 45 ust. 1 pkt 1 powyższej ustawy stanowi, że wypłatę emerytury lub renty albo dodatków, zasiłków i świadczeń pieniężnych, o których mowa w art. 25, wstrzymuje się, jeżeli powstaną okoliczności uzasadniające zawieszenie prawa do świadczeń lub ustanie tego prawa, zaś zgodnie z ust. 2 pkt 1 wskazanego artykułu wypłatę świadczeń pieniężnych wstrzymuje się, poczynając od miesiąca przypadającego po miesiącu, w którym organ emerytalny wydał decyzję w przypadkach, o których mowa w art. 45 ust. 1 pkt 1, pkt 2 lit. a i c oraz pkt 3.

Jak trafnie ocenił Sąd Okręgowy, zatarcie skazania, (w okolicznościach sprawy z dniem 8 marca 2011 r.) nie może odnieść skutku w stosunku do zaskarżonej decyzji, niezależnie od tego, w jakiej dacie decyzja ta została wydana. W przypadku funkcjonariuszy służb mundurowych, jednym z warunków nabycia prawa do emerytury policyjnej jest określony w art. 10 ust. 2 policyjnej ustawy emerytalnej warunek niekaralności za przestępstwo wymienione w tym przepisie, które zostało popełnione przed zwolnieniem ze służby. Tym samym nabycie bądź utrata prawa do świadczeń emerytalnych następuje niezależnie od działań organu rentowego, ale z mocy ustawy, czyli następuje nie z chwilą wydania przez organ rentowy decyzji o przyznaniu bądź ustaniu prawa do świadczeń, ale z chwilą gdy zostaną spełnione wszystkie wymagane ustawą warunki konieczne do uzyskania prawa, albo z chwilą gdy ustanie którykolwiek z wymaganych ustawą warunków koniecznych do uzyskania prawa do świadczenia (art. 39 ust. 1 pkt 5 ustawy o zaopatrzeniu funkcjonariuszy). Z treści powołanych wyżej przepisów wynika, że w przypadku prawomocnego skazania funkcjonariusza, następuje nieodwracalna utrata prawa do zaopatrzenia emerytalnego na podstawie ustawy ze skutkiem od chwili prawomocnego skazania, a nie z chwilą wydania decyzji przez organ rentowy, przy czym ustawa nie przewiduje sytuacji „przywrócenia” prawa do świadczenia zaopatrzeniowego. W związku z powyższym należało uznać, że prawo wnioskodawcy do emerytury policyjnej ustało z dniem 16 września 2009 r. czyli z dniem uprawomocnienia się skazującego go wyroku sądowego, a więc jeszcze

przed zatarciem skazania, które nastąpiło w dniu 8 marca 2011 r. Niezależnie od tego już w tym miejscu trzeba zauważyć, że zatarcie skazania nie oznacza, że przestępstwo nie zostało popełnione, oznaczając jedynie, że od chwili zatarcia skazania (a więc na przyszłość), skazany ma status osoby niekaranej. Niewątpliwie z chwilą zatarcia skazania uważa się je za niebyłe (art. 106 k.k.), przy czym skuteczność tej zasady aktualizuje się z chwilą nastąpienia zatarcia skazania, co oznacza, że skazanie uznaje się za niebyłe dopiero od momentu nastąpienia zatarcia skazania, nie zaś wcześniej, nadto ma ono skutek „na przyszłość”. Zasada uważania skazania za niebyłe, co oczywiste, może odnosić skutek tylko w stosunku do decyzji o charakterze konstytutywnym (prawotwórczym), nie zaś w stosunku do decyzji o charakterze deklaratoryjnym (poświadczającym). Nie budzi natomiast wątpliwości, że decyzje dotyczące stwierdzenia nabycia prawa do emerytury policyjnej jak i stwierdzające ustanie prawa do emerytury policyjnej, mają charakter deklaratoryjny i jedynie potwierdzają spełnienie ustawowych przesłanek do nabycia lub utraty prawa na potrzeby wypłaty lub wstrzymania wypłaty świadczenia (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2000 r., III ZP 29/00, czy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2009 r., I UK 245/08, LEX 48901). Na marginesie warto zwrócić też uwagę, za przywołanym przez Sąd Apelacyjny postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 4 stycznia 2011 r. SDI 32/10, że „zatarcie skazania nie oznacza anulowania treści wyroku, tj. wyeliminowania go z mocą wsteczną z porządku prawnego jako w ogóle niewydanego i nie niweluje też całkowicie wszystkich skutków skazania, bowiem skazany nie odzyskuje wszystkich utraconych np. praw, orderów czy odznaczeń. Skazanie jest bowiem uważane za niebyłe, ale dopiero z chwilą jego zatarcia i od tego momentu dopiero funkcjonuje fikcja prawna i od tej też chwili nie może wywoływać żadnych negatywnych skutków prawnych dla skazanego. Podkreślić jednak należy, że wcześniej skazanie to istniało i wywoływało określone skutki wynikające z treści wyroku (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2009 r., I KZP 24/09, OSNKW 2009 nr 12, poz. 105)”.

Tym się kierując, uwzględniając wniosek skargi, orzeczono jak w sentencji, po myśli art. 398¹⁶ k.p.c.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c.

